

VII. Stavba bilancí.

A. Bilance má poskytnouti *přesný obraz o stavu jmění společnosti*. Má-li bilance tomuto požadavku vyhověti, musí býti nejen obsahem *pravdiva*,⁷⁶⁾ nýbrž i formou *jasna*, t. j. musí v ní býti jednak veškeré položky dosti *podrobně* vyznačeny, jednak má poskytovat možnost, aby se z ní dal vyčísti i *pohyb* konečných výročních zůstatků součástí majetkových, jakož i *poměr* některých důležitějších součástí jmění ke druhým a posun tohoto poměru rok od roku.

Pokud se týče požadavku *podrobnosti rozvah*, je nutno, aby nebyla slučována různorodá aktiva v jednu položku a rovněž aby nespřáhovala se různorodá passiva v úhrny celkové. Zjména nemá se slučovati nemovité jmění s jměním movitým, jmění oběžné s trvalými investicemi, jmění likvidní s nelikvidním, jmění snadno realizovatelné s těžko realizovatelným, položky o skutečném jmění s pouhými položkami pořádkovými, početními a j. Chybou jest tudíž, slučují-li se v rozvahách v jednu položku pozemky a budovy tovární se stroji, budovy továrním účelům sloužící s budovami soukromým účelům věnované, pozemky a investice tovární s pozemky na spekulaci koupěnými; není správně shrnovati suroviny a tovary v jednu položku, nebo polotovary s tovary; není doporučitelně sprahovati pohledávky úvěru osobního s pohledávkami směnečnými, nebo dluhy osobné s dluhy směnečnými; a rovněž nemají se kumulovati pohledávky nebo dluhy na účtech běžných a osobných s pohledávkami nebo dluhy hypotekárnými; není vhodným vykazovati kursovou hodnotu cenných papírů sloučenou

⁷⁶⁾ Rozvaha může býti však pravdiva ve smyslu práva rozvahového, ale nemusí obsahovati vzhledem k různým zásadám oceňovacím údaje veskrze se skutečnou pravdou se srovnávající. *Neukamp* (Zeitschr. f. d. g. H., sv. 48, str. 450 a násl.) praví: »Das Dogma von der Bilanzwahrheit basiert auf der Auffassung derselben als Wirklichkeitswahrheit.« Dále pak dovozuje, že ani veřejné, ani soukromé právo (v Německu) nežadá, aby rozvaha »absolutní pravdu obsahovala, ba že ta není ani cílem, k němuž by zákonodárce měl se snažiti dospěti. (*Knappe*, Bil. str. 65. *Staub*, Kom. str. 792.)

s úroky běžnými z cenných papírů; nemá slučovati se zařízení kancelářské, tiskopisy a podobné málo cenné jmění s ostatními aktivy; nemají se spojovati pochybné pohledávky s dobytými; nemají se klásti v jeden úhrn závazky směnečné přímé se závazky eventuálními; nemají se slučovati různé druhy rezervních fondů v jediný a pod.⁷⁷⁾

Dále nemají se navzájem *kompensovati* položky passiv s položkami aktivními, nýbrž mají obě zůstatí samostatně v rozvaze vykázány. Nemá se tedy kompensovati úhrn pohledávek a dluhů osobních, aby v rozvahu se vložil pouze přebytek, rovněž směnky dlužné nesmějí se odečísti od směnek aktivních nebo naopak; nemají se kompensovati přeplacené a nedoplatené úroky, provise a výlohy; nemají se vzájemně odpočítávati hodnota nemovitostí a zápůjček hypotekárných na nich váznoucích; nemá se navzájem odúčtovati hodnota cenných papírů s výpůjčkami na jich zástavu přijatými; nemá se kompensovati převod ztráty z roku minulého se ziskem letošním a pod.

S požadavkem podrobnosti rozvah souvisí možnost, vyvěděti z nich, který je *poměr* některých aktiv k druhým, nebo některých aktiv a některých passiv navzájem, i jak poměr tento se měnil, zlepšuje nebo zhoršuje se od roku k roku. Je totiž důležité, aby v závodech panovala náležitá úměrnost mezi aktivy nesnadno realizovatelnými a snadno realizovatelnými, aby poměr obou nestal se závodů v době nenadálých obtíží výrobních nebo finančních osudným; aby dále úměrny byly kapitály v investicích umístěné s kapitálem oběžným; aby krátkodobá passiva kryta byla krátkodobými pohledávkami; aby z míry nenakupily se zásoby surovin nebo tovarů;⁷⁸⁾ aby neumísťovaly se peníze v obchodech s vlastní činností podnikovou nesouvislých, nýbrž aby hlavní větev činnosti tvořily vlastní obchody závodu příslušející; aby uvěřené částky příliš nevzrostly anebo aby nepoměrně nebyl závod zavázán u několika jednotlivců anebo aby sám neuvěřoval příliš jednotlivcům a j.

Ve příčině požadavku, aby možno bylo v bilancích stopovati, jak poměr tento se mění, jakož i aby *pohyb* konečných výročních zůstatků z nich byl patrným, jest nutno, aby zachovávala se při zřizování rozvah jistá setrvačnost, aby totiž neměnily se bez nutné příčiny rok od roku jednotlivé položky

⁷⁷⁾ Doklady z praxe viz: *Buchwald* (Technik d. B., str. 358). *Český kompas, Účetní Listy* a j.

⁷⁸⁾ Jde tu o požadavek *likvidity* bilancí. (*Buchwald*, Technik d. B., str. 363.)

v rozvahu vřaděné, tak aby bylo lze stopovati tu kterou součást majetkovou v rozvahách za sebou následujících. Má tedy zachovávat se *kontinuita* položek rozvažních a nemá se bez příčiny měniti rozzdružení aktiv a passiv v různá záhlaví. Nemají se tedy slučovati v pozdějších rozvahách pozemky s budovami, byly-li dříve odloučeně vykazovány, a podobně i u jiných položek; nemá se zbytečně rozdrobovati, co původně bylo sloučeno v zápise jednom; nemají se vypouštěti bez důvodu položky, které původně v rozvaze byly; nemají se odepisovati před závěrou z rezervních fondů úhrady ztrát a vykazovati rezervní fondy již o odepis zmenšené a j. Je doporučitelno, aby přehled byl usnadňován, zachovávat i v nadpisech jednotlivých položek nejen tytéž výrazy, nýbrž i řaditi položky rozvah co rok i týmž sledem.⁷⁹⁾ Dále je potřebí, aby texty položek, po případě názvy účtů v rozvaze uváděných, nebyly měněny, nýbrž aby byly zachovávány v témž znění, i aby byly voleny názvy obecně užívané, běžné, a ne označení nesrozumitelná, neobvyklá. Veliký zmatek panuje zejména v označování fondů rezervních a různých rezerv.⁸⁰⁾ (O kontinuitě rozvah a zápisů účetních viz na str. 69.)

Má-li bilance podávati přesný obraz o stavu jmění, musí mimo to býti *úplná*. Ale tu je třeba jisté opatrnosti. Jsou totiž obchodní jednání, která nejsou dle panující zvyklosti obchodní předmětem súčtování, ač způsobují změnu stavu majetkového,⁸¹⁾ nýbrž která se buď vyřídí pouze v korespondenci anebo se v účetních knihách pouze poznamenají. Praxe nevede si tu dosti důsledně. Tak neúčtuje se uzavřená smlouva o objednaném

⁷⁹⁾ V bilancích některých akciových společností nacházejí se položky, při nichž je udán obnos pouze K 1—, a tento obnos zůstává po léta nezměněn. Položky podobné jsou uvedeny v rozvaze jen »pro memoria«, t. j. proto, aby se vidělo, že se na ně při bilancování nezapomnělo, i aby se dodržela shoda položek bilančních.

⁸⁰⁾ Tak položku odepisů čteme v rozvahách pod těmito různými německými názvy: Abschreibungskonto, Abschreibungs fonds, Abschreibungsreservefonds, Erneuerungsfonds, Erneuerungsfondkonto, Erneuerungsreservekonto, Amortisationskonto, Amortisationsreservekonto, Abnutzungskonto, Herabsetzungskonto, Konto für Ersatz der Abnutzung des Inventarwerts a j. — *Delkredero-Konto* znamená někdy účet pochybných pohledávek (v aktivech), jindy je pouhým účtem pořádkovým (v passivech), kterým se upravuje hodnota pohledávek v aktivech uvedených, jindy je konečně skutečným rezervním fondem (v rozvaze v pravo).

⁸¹⁾ Účetnictví jsou spořádané (soustavné) záznamy o stavu majetku výdělkových hospodářství a jeho změnách. — *Schür* (Zeitschr. f. B., 1906, str. 56) vyměřuje pojem účetnictví takto: »Soustavné účetnictví záleží v srovnalém znázornění koloběhu kapitálu, svěřeného hospodářství, založením, provozováním a likvidací způsobeného.«

zboží, pokud nedojde účet; ale účtuje se o vydané na nás směnce dlužné, byť směnka nebyla dosud akceptována. Dále jsou obchodní jednání, která nezpůsobují nijaké změny ve vlastnictví hodnot a nebývají tudíž předmětem *účetních* zápisů, která jsou však veliké důležitosti pro posouzení poměrů majetkových; sem náleží na př. přijetí zápůjčky na zástavu cenných papírů. Konečně jsou závazky eventuální, které »po případě« mohou těžce dolehnouti na závod, jako: engagementy bursovní, závazky z rubopisů směnečných, *sávasky garanční* za jakost dodaného zboží a j. Ani tyto skutečnosti nebývají v knihách účetních patrný. Má-li však rozvaha jmění slouiti úplnou, musí i veškeré tyto skutečnosti a vztahy majetkové v ní býti vhodným způsobem vyznačeny. Leč v této příčině je dosud v praxi mnoho nedostatků.⁸²⁾

Proto poslední dobou živě se přetřásá otázka, neměla-li by se učiniti opatření z moci veřejné, aby bilance akciových společností musily se zřizovati dle pevného vzoru, v němž by jednotlivé položky dosti podrobně a jasně byly výtčeny.⁸³⁾ Ale bylo by velmi těžko, vydati jednotný *podrobný* typ bilance, který by

⁸²⁾ Tak na př. vykazovala Pruská hypotheční banka v rozvaze ze dne 31. pros. 1899 zásobu cenných papírů 10·1 mill. mark a za nedlouho byl u ní zjištěn dluh 9·9 mill. M na zástavu cenných papírů, který v rozvaze uveden nebyl jako dluh lombardní. *Hecht* (Mannh. Banken, str. 24) praví: »Im großen und ganzen haben die Buchungsmethoden sich vervollkommenet, und die Bilanzen der deutschen Bankinstitute sind durchsichtiger geworden. Die öffentliche Kritik der Bilanzen mag hierzu nicht ganz unwesentlich beigetragen haben.« — Dr. *Ernst Fleck* (Zeitschr. f. d. g. H., 1905, str. 170) není přízniv některým novotám zaváděným. Píše: »Es finden sich aber auch bereits Ansätze, selbst *Verträge* als solche zu buchen, obgleich sie eine zahlenmäßige Vermögensänderung bisher nicht bewirkt haben, z. B. mit Hilfe des Aval- und des Girokontos; langfristige Erz- und Eisenkaufverträge wurden in der letzten Eisenkrise durch besondere Aktiv- und Passivposten, eventuell auch durch das Delcredere-Konto zur bilanzmäßigen Erscheinung gebracht.«

⁸³⁾ *Pojišťovným* jest předepsáno poj. regulativem přesné schema bilance, dle něhož se musí při zřizování bilance řídit. V Německu dány *hypothečním bankám* zákonem z 13. července 1899 rovněž určité předpisy, které položky v rozvaze míti musí, totiž: 1. úhrn hypotek a cenných papírů, určených na úhradu hypotekárních listů zástavních; 2. úhrn nezaplacených hypotekárních úroků; 3. úhrn pozemků banky a zvláštní údaj o hodnotě bankovní budovy; 4. úhrn zásob peněz, směnek a cenných papírů, se zvláštním údajem obnosu vlastních hypotek, zástavních listů a dalších dlužních úpisů banky; 5. úhrn pohledávek banky z obchodů lombardních; 6. úhrn pohledávek u bank; 7. úhrn hypotekárních listů zástavních v oběhu v hodnotě jmenovité; jsou-li různě zúročitelny, udán buď úhrn každého druhu zvlášť; 8. úhrn závazků banky za přijaté peněžité vklady.

se hodil pro všechny podniky a který by všem požadavkům vyhověl a na druhé straně nepoškozoval jednotlivých společností prozrazováním jich obchodních tajností. Za to však doporučovalo by se, aby jisté *všeobecné zásady* o formálně stránce bilanční zákonem stanoveny byly.⁸⁴⁾ V jednotlivostech bude musiti i na-

⁸⁴⁾ Na sjezdu Mezinárodní statistické kommise, r. 1901 v Pešti konaném, jednalo se též o otázce zřizování bilanční akciových společností a byl dodán členům dotazník, z něhož vyjímáme: Co jest rozuměti slovem »aktiva« a »passiva« společností? Z kterých prvků mají skládati se tato aktiva a tato passiva? Tvoří přebytek aktiv nad passivy rozdělitelný zisk? Tvoří pokles aktiv pod passiva ztrátu? Jak má býti zřízena rozvaha akciové společnosti? Kterých pravidel při tom šetřiti? Je-li radno v rozvahách naznačiti a podrobně udati *mnoužství* měnitých hodnot, náležejících společností? Mají býti v rozvahách udány a podrobně rozděleny různé rezervy, za trvání společnosti utvořené a různé pojmenované, jako: rezervní fond zvláštní, mimořádný, pro možné ztráty, a mají vyznačeny býti hodnoty, v nichž jsou uloženy? *Je-li možná zřizovati rozvahy dle jednotného vzoru* pro všechny společnosti? *Naznačiti pokud možná vzor jednotné rozvahy.* — Táž korporace jednala na sjezdě v Berlíně 1903 konaném o věci znovu, a tu byly zajímavými zejména výklady dra. *Hechta*. Vytkl si tři otázky: 1. Jest si přáti, aby vytvořila se jednotná metoda bilancování u všech akciových společností? 2. Jest věc možná? 3. Pokud má zásáhnouti tu zákonodárství? Vývody jeho jsou v podstatě tyto: Na první otázku odpověděl kladně. Za nynějšího stavu rozuměti rozvahám jest výsadou nemnoha odborníků, »a i ti musí často složité výpočty prováděti, aby úplně v rozvalu vynikli. A rozumí-li někdo rozvahám jedné společnosti, setkává se nezřídka při rozvaze jiné společnosti téhož druhu s novými záhadami.« Nesrovnalosti v rozvahách jsou dílem povahy lokální, neboť jednotlivé společnosti v téže zemi nezřídají rozvah souhlasné, dílem povahy mezinárodní, poněvadž vyvinuly se v různých státech odlišné zvyklosti. Na druhou otázku odpověděl řečník rovněž kladně, doložil však, že by bylo nutno společnosti rozříditi dle druhův. »Pro všechny akciové společnosti téže země, anebo snad pro veškeré akciové společnosti různých států nelze vytvořiti jediné schema bilanční.« Že však věc je možná při jednotlivých druzích společností, zejména i při úvěrových bankách, o tom svědčí zdařilý pokus u bank hypothečních a pojišťoven, jimž úprava rozvah nařizena. *Hecht* nechce však úplně volnost při zřizování rozvah podlomiti; klade jen důraz na větší podrobnost a jednotnost v názvech. »Chci ponechati jednotlivým společnostem«, praví, »největší volnost, ale chci, aby akciové podniky methodu svého bilancování v úvodě výroční zprávy uváděly. Poskytla-li některá banka zápůjčky lombardní, musí nejen úhrn těchto zápůjček z rozvahy býti patrným, nýbrž musí i uvěsti se, kolik půjčeno na zástavu zboží a kolik na zástavu cenných papírů. Klade-li akciová společnost, na rozprodej nemovitostí zřízená, v rozvalu své nemovitosti, jest otázkou, má-li je účtovat za cenu kupní, či mají-li se připočísti i úroky, na př. úroky z hypotekárních zápůjček na nich váznoucích? Schema rozvahy nemusí řešiti otázku, je-li přípustno, ceně kupní tyto úroky připočítavati, ale může žádati, aby tyto přírážky byly uvedeny odděleně. Také žádá *Hecht* podrobný výčet odepisů, ale činí pro některé druhy společností výjimky, na př. pro společnosti plavební, u nichž připouští odepisy en bloc, »poněvadž by

dále přece jen valná hromada z vlastního popudu dbáti toho, aby předkládaly se jí bilance jasné a přesné.⁸⁵⁾

B) Ještě třeba pojednati o tom, *kdo* a *kdy* má bilanci zříditi.

Bilanci zřizuje představenstvo (čl. 239 obch. zák.), valná hromada v ni nahlíží a zkoumá ji (čl. 224). V obch. zák. není

starší lodi levně se musily prodávati, kdyby při každé přesně odepisy byly vyznačeny. Také není dobře vyzrazovati, která linie plavební dává největší hrubý výnos. Pro vnitřní správu musí se však odepisy vyznačovati jak nejpodrobněji. Pokud se třetí otázky týče, míní *Hecht*, že by se měla zákonem schemata rozvah jen podnítiti v tom směru, aby rozvahy byly jednodušší a jasnější. Schemata sama bylo by lépe vydati cestou nařizovací, aby snadněji se dala měniti, kdyby bylo potřeba. Vytvořením lepšího práva bilancového a přetvořením nyníjších zákonů o akciových společnostech zamezí se, nebo aspoň zeslabí se, dle náhledu *Hechtova*, podobné poruchy v životě hospodářském, jež Německo v posledních letech stihly; neboť byt šlo jen o opatření povahy ryze formální, nutno uznati, že by nebylo snad došlo k úpadku Lipské banky, Kasselské společnosti na sušení mláta a j.. kdyby společnosti bývaly zákonem vázány řádné rozvahy vydávati.

⁸⁵⁾ Jsou však mnozí znalci poměrů, kteří si od valné hromady neslibují valného úspěchu. Dr. Fr. Klein ve své přednášce o *úpravě akciového práva*, v Dolnorakouské jednotě průmyslové 26. února r. 1904 konané, pravil mimo jiné: „... Oblíbeným boucháním na zvucnou zásadu svépomoci nedá se věc přehlušiti. Neboť svépomoc předpokládá, že si sami pomoci umíme. Kdyby však držba akcií obmezovati se měla na oněch několik lidí, kteří se na ráz vyznají v složitém ústrojí většího podniku akciového do té míry, aby ve valné hromadě výroční zprávu a rozvalu neomylně posouditi dovedli, pak by budoucnost akciového podnikání dopadala bledě... A dobrý znalec akciového podnikání (ředitel banky dr. Hecht) nedávno pravil: „Rozhodného vlivu na ozdravení poměrů akciového podnikání nemůže nikdy řádná valná hromada vykonnati. Nikdy se zákonodárství nepodaří valné hromady oživit... Pro výroční zprávy, účetní závěry a poznámky dozorné rady bude se moci sotva zákonně předeptsati o jejich veřejném skládání, o jich úplnosti, pravdivosti a jasnosti o mnoho více, než na př. platné německé akciové právo předpisuje. Jednotlivosti budou se moci sice přičiniti (závazky rubopisné a zárukové, účast v obchodech konsorciálních), ale především budeme musiti vzíti útočiště k stávajícím zařízením společností a též cíl sledujícím, aby slovo zákona se stalo skutkem. Nová slova zákona a zpravodajů o zákonech málo změní. Jediná dozorná rada může tu pomoci... Ale k úplné působivosti veřejného skládání účtů je nezbytné ještě dvojí nevyhnutelné. Všecky zprávy a pod. musí akcionáře dojíti již nějaký čas před valnou hromadou, aby na ní se mohlo mluvit o nich po dostatečné přípravě, aby poznámky a návrhy o dividendě, rezervách, převodě zisku, obchodní politice atd. aspoň myslitelný byly. Také kritika tisku může v té době ve mnohém valné hromadě přispěti. Mimo to měli by akcionáři míti právo žádati u společnosti za vysvětlení o svých snad pochybnostech a o důležitých skutečnostech obchodních, a na tyto jejich dotazy měla by se jim pravdivá zpráva podati aspoň potud, pokud by na podobný dotaz o valné hromadě odpověď dāti se musila. Druhým nutným doplňkem jest pak zmíněné již založení práva menšin k ná-

jasně vyznačeno, který vliv valná hromada na předloženou bilanci vykonávati může,⁸⁰⁾ i jest v zásadě připustiti vliv její v každém směru, tedy na př. i na vypuštění některých aktiv neb passiv anebo vřaďení nových, na snížení nebo zvýšení obnosů při některých položkách, na způsob oceňování různých součástí aktiv a passiv, na odepisy a j. Ale věc je celkem dosti nepřirozena, neboť scházejí akcionářům nutné podklady pro příslušné návrhy, vždyť nemohou v knihy nahlížeti, zejména ne v popis, nemohou žádati, aby jim předložena byla korespondence a aby byly jim zásoby předloženy a dostupnými učiněny.⁸¹⁾ A kdyby

hradě... Jsou případy v obchodě, které nijakých stop ani v rozvaze ani v účtě ztráty a zisku nezůstávají, a nelze zapřít, že oznámení jistých postupů společnost více poškodí než jich zatajení ostatním účastníkům uškodí. Ale přes to nelze schvalovati, aby se povinnost sdělení pro podobné případy odvolala nebo aby se úvaha o tom, mají-li se sdělit nebo ne, správe zůstávala. To byla by první díra do střechy. Každá podobná výjimka otrásla by samou zásadou veřejnosti a připravila by jí o všechnu její theoretickou a z větší části i o její praktickou působivost. Povinnost sdělit pravdu jest ve svém dosahu příliš tvrdou a těžkou, než aby ten, kdo jí plniti má, mnohým pokusem vydan býti měl... Žádá-li se, nehledě k závaznému schematu bilance, větší přesnost a přehlednost bilancí (rozdužení účtů, odloučení dlužníků a věřitelů na osobných účtech, údaj zásoby vlastních cenných papírů, údaje o odepisech, o zrušení účtu disažia) nebo vyznačení method, kterých se při bilancování užilo, vylíčení poměru mezi společností hlavní a filiálkou, nebo, je-li třeba, předložení rozvahy filiálky; nejsou žádosti tyto ani neodůvodněny ani snad nesplnitelný. Obtíž začíná při provádění jednotlivostí, neboť vždy je třeba bráti správný zřetel na zájmy společnosti, již soutěž nesmí příliš v karty viděti. Přese všechny podrobné předpisy o rozvahách bude přece často nutným, aby bilanci zcela se porozumělo, prozkoumati prve knihy společnosti, a bude přese všechna účetnická zlepšení přece revise a zpráva o ní vždy vynikající důležitosti. — *Hecht* (Mannh. B., str. 24) praví: »Wichtiger als alle gesetzliche Normen und behördlichen Verwaltungsmaßregeln ist die Frage, welche Persönlichkeiten an der Spitze der Institute stehen.« — *Jinde* (Monatsschr. f. H., 1903, str. 273) píše *Hecht*: »Die Aufstellung der Bilanzschemata würde der jetzt herrschenden Willkür und Zersplitterung der Bilanzmethoden gewisse Schranken setzen und die richtigen Bilanzmethoden üben wiederum ihre zwingende Rückwirkung auf die Buchungsmethoden.«

⁸⁰⁾ Dle čl. 209., č. 6. mají býti do stanov pojaty »zásady, dle nichž se má bilance zřizovati, zisk vypočítávati a vypláceti, jakož i způsob, kterak se zkoumání bilance provádí«. Ale sotva má některá akciová společnost stanov, v nichž by vliv valné hromady na bilanci byl podrobně vytčen; ostatně míří poslední věta uvedeného místa zákona zajisté na to, zda pro zkoumání bilance dozorná rada se zřídí nebo jinací revisoři. V obch. zák. není sice o revisorech zmínky, leč z odst. 2. a 3. čl. 239. dá se na podobnou instituci souditi. *Akc. reg.* stílísuje jasněji (odst. 2. a 3. § 39.), liše schválení bilance a volbu členů dozorné rady, po případě účetních revisorů. Obch. zák. N. nežádá, aby se ve stanovách stalo opatření o způsobu schvalování bilance.

⁸¹⁾ *Simon* (Bil., str. 18).

i na krásně žádali ve valné hromadě některých vysvětlení a informací, nebudou moci přece žádati, aby se jim podrobný popis předložil.⁸⁸⁾ I bude praktickým a možným zajisté vliv valné hromady při zkoumání bilance pouze v některých směrech, na př. při oceňování⁸⁹⁾ všeobecně známých, zjevných a stálých zařízení podnikových, při určování odepisů na těchto součástech a pod.

Ale nelze přece zase schvalovati, že obch. zák. N.⁹⁰⁾ za slovo »Prüfung« vložil (do § 260.) slovo »Genehmigung«; neboť nemusí zajisté valná hromada předloženou bilanci buď schváliti nebo neschváliti, nýbrž může ji i měniti.⁹¹⁾ Správnějším byl by výraz »Feststellung«, v praxi často užívaný.⁹²⁾

Pokud stanovy nechovají jiného předpisu, rozhoduje při usnásení se o rozvaze prostá většina přítomných hlasů. Nějakých ustanovení na ochranu menšin akcionářů při usnásení se obch. zák. nemá; akc. reg. (§ 50., odst. 3.) v té příčině ustanovil, že má do stanov se vložiti, že se valná hromada o bilanci se usnásějící má odročiti, žádá-li toho byt i jen menšina, zastupující nejméně desetinu veškerého akc. kapitálu, udávajíc vady při určitých položkách rozvahy. Odročení toto má trvati potud, pokud se neposkytne náležitého vysvětlení položek, kterým se výtky činily.⁹³⁾

⁸⁸⁾ Toho práva jim výslovně odpírají Mot. akc. zák. N. I., str. 357.

⁸⁹⁾ *Neukamp* (Zeitschr. f. d. g. H., sv. 48., str. 488) píše o tom: »Eine Anfechtung des Bilanzgenehmigungsbeschlusses mit der bloßen Behauptung, einzelne Wertansätze der Bilanz seien materiell unrichtig, muß für unzulässig erachtet werden... Wenn demnach unter Beachtung der gesetzlichen und statutarischen Bewertungsgrundsätze z. B. ein Grundstück mit einer Summe von 100.000 Mark in die Bilanz eingestellt worden ist, so ist eine dahin gehende Behauptung des Anfechtungsklägers, das Grundstück habe nach »richtiger« Schätzung einen Wert von 110.000 Mark, vom Proceßrichter ebenso wenig wie vom Registerrichter zu beachten, da eine nach Ansicht des Anfechtungsklägers *tatsächlich* unrichtige Schätzung nur dann eine vom Proceßrichter zu berücksichtigende »Verletzung des Gesetzes oder Statutes« involvieren würde, wenn dargelegt wird, daß die unrichtige Schätzung auf einer Anwendung gesetz- oder statutenwidriger Bewertungsgrundsätze beruht.«

⁹⁰⁾ Podobně učinil i akc. reg. v § 39., 2. — V obch. zák. N. stala se snad změna ta vzhledem k povinné radě dozorné.

⁹¹⁾ *Simon* (Bil., str. 24) uvádí, že stilisací: »Die Generalversammlung beschließt über die Genehmigung der Jahresbilanz« (§ 260.) naznačeno, že schválení může býti i takové, že se dává jen po změnách.

⁹²⁾ *Behrend* (Lehrbuch des Handelsr., I., 883) praví: »Die Aufstellung der Bilanz liegt dem Vorstand ob, die Feststellung ist Sache der Generalversammlung.«

⁹³⁾ Něm. obch. zák. (§ 264., odst. 1.) má doslova totéž ustanovení a dodává (odst. 2.), že opětovně odročení se připouští jen tehdy, ne-

O č a s e, kdy se mají další rozvahy po rozvaze počátečné zřizovati, ustanoveno ve čl. 29. obch. zák. všeobecně, že má obchodník »nadále v každém roce« tak činiti⁹⁴⁾ a v čl. 239. se čte, »že musí představenstvo v prvých šesti (po případě dvanácti, § 35. uv. zák. obch.) měsících každého obchodního roku předložiti akcionářům bilanci za uplynulý rok.⁹⁵⁾

Obchodní rok nemusí se shodovati s rokem občanským, a jest známo, že závody průmyslové končívají obchodní svůj rok v době, kdy se jim věc nejlépe hodí, tedy kdy mají na př. nejmeně zásob, kdy jest před nákupem nových surovin, kdy jest po hlavním výročním obdobytu a pod.⁹⁶⁾ Ale jest otázkou, smí-li závod rok od roku měniti svá období účetní, nemá-li ve stanovách ničeho určeno. (Ovšem, pokud jde o závod starší nebo závod sice po vydání akc. reg. založený, ale jemu nepodléhající.) U akciových společností není to přípustno, neboť bilance má se zřizovati »za uplynulý rok« (čl. 239. obch. zák.⁹⁷⁾. Nesouhlasí-li

bylo-li poskytnuto žádaného vysvětlení v příčině položek, jimž se při dřívějším jednání výtká děla.

Schválením bilance udílí se představenstvu t. ř. vybavení (décharge) a nemají tudíž členové představenstva s sebou hlasovati, pokud při hlasování se schválení bilance a vybavení nerozloučí. (Holdheim, Monatsschr. V., str. 138.)

⁹⁴⁾ Obch. z. N. k tomu dodal: »Trvání obchodního roku nesmí dvanáct měsíců překročiti. Zřízení popisu a bilance má se provésti ve lhůtě spořádanému obchodnímu chodu odpovídající.« Také akc. reg. přičinil obdobné ustanovení v § 49, jež zní: »Koncem každého obchodního roku, jehož počátek a konec stanovami určiti jest, musí zříditi se účetní závěra...«

⁹⁵⁾ Tak i ve Švýcarsku. Obch. zák. N. ustanovuje lhůtu tři (po případě šesti) měsíců. Ve Francii musí rozvaha nejpozději 40. dne před valnou hromadou odevzdána býti dozorné radě (art. 34.); podobně v Belgii, ale zde je lhůta jednoho měsíce (art. 62., 60.). V Itálii musí se řádná valná hromada odbyti v prvém čtvrtletí nového obchodního roku a musí tudíž rozvaha v prvých dvou měsících býti provedena (art. 154.); v Anglii musí dokonce řádná valná hromada odbyvati se prvé pondělí v únoru, pokud není stanovami jinak určeno, čímž dána k zřízení rozvahy lhůta velmi krátká (art. 30. norm. stat.). Ve Švédsku naopak povolena lhůta až 8 měsíců (§ 36.). *Lehmann* (Recht d. A. II. Str. 309.)

⁹⁶⁾ Často provádějí výroční závěru pivovary k 30. září, plynárny k 30. červnu, cukrovary k 30. červnu, textilní továrny k 30. červnu, k 31. srpnu nebo k 31. prosinci, knihtiskárny k 30. červnu, 31. červenci nebo k 31. prosinci, továrny na strojená hnojiva k 31. květnu, továrny na čištění petroleje k 30. červnu nebo 31. květnu, železárný k 30. červnu a pod.

⁹⁷⁾ Pro obchodníka jednotlivce není stilisace dosti jasnou, neboť v čl. 29. ustanoveno, že má obchodník nadále v každém roce bilanci zřizovati, tak že by liteře zákona bylo vyhověno, kdyby na př. jedna roz-

zahájení činnosti podniku se začátkem obchodního roku, za který společnost hodlá bilancovat, bude se musiti nejprve za zlomek roku od zahájení činnosti do začátku roku zřídití rozvaha⁹⁸⁾ a pak budou pravidelnými obdobími bilančními lhůty roční.

Ale ani obrat, že rozvahu zřizovati jest »za uplynulý rok«, není přesným; neboť zjistiti stav jmění v závodě v chodu jest věci okamžiku. Jinak než v určitý okamžik nelze práci provésti, a tímto zvoleným okamžikem jest závěr posledního dne výročí bilančního. Správně jest tedy nadpisovati bilance nikoli »za rok 19**«, nýbrž »dne 31. pros. 19**«, anebo ještě lépe »ke dni 31. pros. 19**«. A týž obrat měl by i v zákoně býti zvolen.⁹⁹⁾

O měně, v které bilance zřizovati se má, není v obch. zák. ničeho. Mohou tudíž cizí akciové společnosti u nás vydávati rozvahy v měně cizí.¹⁰⁰⁾ Je v tom jakási výhoda, zřizovati bilanci ve měně cizí, je-li akciový kapitál udán ve měně cizí, neboť přepočítáváním jeho pro rozvahu na měnu zdejší vznikají zbytečné obtíže s kursovými rozdíly, které by se musily po příp. vypořádati ze zvláštních rezerv. fondů k tomu účelu zřízených. Ale na druhé straně působí jiné nesnáze, provozuje-li se podnik v tuzemsku a účtuje v knihách ve měně zdejší, že musí se údaje knih naopak přepočítávati pro rozvahu na měnu cizí; a mimo to je-li vydána rozvaha ve měně cizí a určí se dividenda v procentech akciového kapitálu, je potřebí k výplatě její různých

---

vaha byla zřízena 30. dubna, druhá pak na to 30. listopadu; což jest zajisté výklad nenáležitý. Rozvaha se zřizuje po uplynutí příslušné lhůty roční.

⁹⁸⁾ *Simon* (Bil., str. 115) považuje lhůty kratší než výroční za všeobecně přípustny.

⁹⁹⁾ V něm. obch. zák. je v § 39. dobře řečeno: »Für den Schluß eines jeden Geschäftsjahres«. V § 260. užito obratu »für das verflossene Geschäftsjahr«, poněvadž tu se mluví o bilanci, o účtu ztráty a zisku i o zprávě obchodní. — Akc. reg. (§ 49.) má obrat »mit Schluß jedes Geschäftsjahres«, kterýž vztahuje se i na účet ztráty a zisku i na rozvahu jmění.

¹⁰⁰⁾ Také min. nař. z 29. listopadu 1865, č. 127 ř. z. (jednající o připuštění cizozemských akciových společností a akc. kommandit do Rakouska) neobsahuje o měně rozvah žádného předpisu. Také zákon o připuštění cizozemských pojištoven z 29. března 1873, č. 42 ř. z., v té příčině ničeho nenařizuje. — Dle obch. zák. N. musí se rozvahy zřizovati ve měně říšské (§ 40.). Ustanovení toto namířeno bylo proti podnikům v Elzasích a Lothrinu, které často zřizovaly i po přivtělení k říši německé rozvahy ve francích; ale stihlo i nemile podniky v koloniích, které účtují ve měně kolonie, ale rozvahu jmění vydávati mají ve měně říšské.

částek dle záznamů kursových dne výplaty, poněvadž se výplata dividendy děje zpravidla ve měně zdejší dle denního kursu.¹⁰¹⁾

Obdobný případ bývá, je-li akciový kapitál udán v jiné měně než kurantní (na př. ve zlatých ve zlatě). I tu je třeba rozdílly vyrovnati účtem ažia.¹⁰²⁾

Konečně jest učiniti zmínku o *rozvahách rozdělených*. Má-li závod průmyslový závod odštěpný, bilancují zpravidla oba závody samostatně, a valné hromadě se předkládají obě bilance, jak jsou. Závod odštěpný vykazuje tu své čisté jmění počátečné i svůj zisk, ale v rozvaze jmění hlavního závodu musí se čisté konečné jmění závodu odštěpného přece uvéstí a rovněž i konečný jeho zisk musí vepsati se do účtu ztráty a zisku závodu hlavního, aby zde závěra byla formálně možnou.¹⁰³⁾ Theoreticky považovati jest bilanci závodu odštěpného jako bilanci speciální, rozvádějící šíře položku hlavní bilance »čisté jmění závodu odštěpného«.

Schema rozvahy jmění a výkazu ztráty a zisku závodu hlavního je toto:

Aktiva.		Passiva	
Různá aktiva	797.300	Akciový kapitál	600 000
Čisté jmění poč.		Různá passiva	430.000
odšt. záv. 262.000		Zisk (úhrnný)	41.300
zisk tamže 12.000	274.000		
	<u>1,071.300</u>		<u>1,071.300</u>

¹⁰¹⁾ »Duxer Kohlenverein« se sídlem v Teplicích, má akciový kapitál M 3,200.000, a udává jej v rozvahách, v korunách vydávaných, stálým obnosem 3.532.318'84, vzniklé rozdílly kursové v rozvaze vypořádává pak na účtě fondu pro rozdílly kursové. Na dividendy za r. 1904 určeno K 339.840, což neodpovídá zaokrouhlenému obnosu procentnímu akciového kapitálu v korunách, nýbrž dividendy ustanovena patrně na 9% akciového kapitálu v markách, ale vyplácena byla v korunách dle kursu a vzniklé rozdílly se opět zarovnají fondem pro rozdílly kursové. — Podobně společnost rakousko-uherské státní dráhy má akciový kapitál ve francích a dividendu také ve francích, ale rozvahy přepočítává na koruny.

¹⁰²⁾ Banka pro země rakouské udávala do r. 1889 akciový kapitál na zlaté ve zlatě a schodky vyrovnávala účtem ažia; r. 1889 vyplatila však akcionářům, aby se vyhnula účtování differenci ažiových, na každou akcii 38'50 zl. ažia a akciový kapitál je udán nyní v korunách.

¹⁰³⁾ Tento způsob bilance jest přehlednějším a přesnějším, než aby sloučily se součásti aktiv a passiv filiálky s příslušnými položkami bilance závodu hlavního.

Ztráty.		Zisky.	
Různé náklady	43.700	Různé těžby	73 000
Úhrnný čistý zisk	41.300	Zisk závodu odštěp.	12 000
	<u>85.000</u>		<u>85.000</u>

Rozdělené rozvahy zřizují se dále, jsou-li vydány akcie s nároky na zisk, z různých pramenů jmění pochodící,¹⁰⁴⁾ nebo při společnostech, pěstujících dvě různá odvětví činnosti, na př. obchody bankovní a obchody zbožím nebo pod.;¹⁰⁵⁾ nebo má-li jistá část jmění zůstatí odloučena správou od ostatního jmění.¹⁰⁶⁾ Mimo to mají vydávati pojišťovny, které mimo pojišťování životní i jiná odvětví pojišťování provozují, za oddělení životních pojistek jak nejlépe možná odloučenou bilancí.¹⁰⁷⁾ Konečně jsou akciové společnosti cizozemské povinny zřizovati pro zdejší své závody odštěpné zvláštní bilancí.¹⁰⁸⁾

¹⁰⁴⁾ *Buštěhradská dráha* vydala dvoji akcie: akcie lit. A. berou zisk ze tratí lit. A, akcie lit. B pak zisk ze tratí lit. B; ale poněvadž některé součásti jmění jsou oběma tratím společny, jsou bilance dráhy jen z části rozděleny, kdežto účet ztráty a zisku je pro obě trati samostatně zřízen.

¹⁰⁵⁾ *Dolnorakouský hypotheční ústav* vydává samostatnou rozvaluu jmění oddělení hypothečních půjček a oddělení půjček kommunálních. *Uherská všeobecná úvěrní banka* má bilanci i účet ztráty a zisku rozdělená na hlavní (oddělení bankovního) a speciální (oddělení obchodu zbožím).

¹⁰⁶⁾ *Fond pensijní* mívá někdy svoje vlastní jmění od ostatního odloučené a zřizuje se mu zvláštní bilance, podobně bývá s fondem pro ztráty kursové a pod.

¹⁰⁷⁾ Dle reg. poj. z 18. srpna 1880, č. 110 ř. z., musí účet ztráty a zisku býti pro každé z obou odvětví zvláštní; »Gebahrungs- u. Vermögensstand« má býti »möglichst gesondert dargestellt und ausgewiesen«.

¹⁰⁸⁾ Cís. pat. z 29. listop. 1865, č. 127 ř. z., ustanovuje v čl. V., že má zdejší repraesentace společnosti předložiti politickému zemskému úřadu mimo jiné »generální bilanci společnosti a bilanci speciální provozu v Rakousku, v níž jest vykázáti aktiva tomuto provozu určená, jakož i v Rakousku se nalézající zařízení provozovací odloučeně od ostatního jmění společnosti«. Totéž platí i o pojišťovacích akciových společnostech (ř. zák. z 29. břez. 1873, č. 42. ř. z.)